

Regie op preventie van huiselijk geweld

Goede voorbeelden van gemeentelijk initiatief

Auteurs Annette van Delft, Nonja Meintser
Datum Utrecht, april 2010
© MOVISIE

MOVISIE Kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling

MOVISIE is hét landelijke kennisinstituut en adviesbureau voor maatschappelijke ontwikkeling. We bieden toepasbare kennis, adviezen en oplossingen bij de aanpak van sociale vraagstukken op het terrein van welzijn, participatie, zorg en sociale veiligheid. In ons werk staan vijf actuele thema's centraal: huiselijk & seksueel geweld, kwetsbare groepen, leefbaarheid, mantelzorg en vrijwillige inzet.

We investeren in de kracht en de onderlinge verbinding van burgers. We doen dit door maatschappelijke organisaties, overheden, maatschappelijk betrokken bedrijven en burgerinitiatieven te ondersteunen, te adviseren én met hen samen te werken. Lokaal of landelijk, toegesneden op het vraagstuk en de organisatie. Zo kunnen deze organisaties en hun professionals hun werk voor de samenleving zo goed mogelijk doen.

Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl.

COLOFON

Auteur(s): Annette van Delft, m.m.v. Nicole Doornink, Kees Hopstaken en Nico van Oosten

Eindredactie: Nonja Meintser

Projectnummer: P 2015

Datum: april 2010

© MOVISIE

Bestellen: www.movisie.nl

Opdrachtgever voor deze onderzoekspublicatie is het ministerie van VWS

Inhoudsopgave

Voorwoord

1	Inleiding	1
1.1	Terminologie	1
1.2	Werkwijze	3
1.3	Opbouw publicatie en leeswijzer	4
2	Goede voorbeelden van structureel preventiebeleid.....	5
2.1	Conferentie als opstap naar een meerjarig beleidsprogramma preventie, Rotterdam	5
2.2	Preventieplan relationeel geweld 2009 – 2011, Veldhoven, Geldrop-Mierlo en Best	6
3	Goede voorbeelden van voorlichting en bewustwording.....	9
3.1	We Can Campagne, Amsterdam.....	9
3.2	Preventie van vrouwelijke genitale verminking, Eindhoven, Den Haag e.a.	11
4	Goede voorbeelden van op bevolkings- of risicogroepen gerichte preventie	13
4.1	Preventieve bemiddeling voor geïsoleerde gemeenschappen, Den Haag	13
4.2	Weerbaarheid voor basisschoolleerlingen, Tholen	15
4.3	Vertrouwenpersonen huiselijk geweld, de wijk Malburgen in Arnhem	17
4.4	Aandacht voor homoseksuele en lesbische stellen, Hengelo (Overijssel).....	19
4.5	Een integrale aanpak ten aanzien van risicozwangeren, Vlissingen	20
4.6	Stay in Love voor jongeren, Utrechtse Heuvelrug.....	22
4.7	Aanpak van loverboysproblematiek, Zwolle	24
4.8	Actieprogramma ouderenmishandeling, Schiedam.....	26
4.9	Bespreekbaar maken van huiselijk geweld in allochtone kring, Zaanstad	28
5	Tips voor gemeenten.....	31
6	Bronnen	33

Voorwoord

De Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) staat voor de maatschappelijke participatie van alle burgers. Ook mensen die te maken hebben (gehad) met huiselijk geweld behoren volledig te kunnen participeren in de samenleving. Het zijn de gemeenten die over de invulling van de Wmo gaan én de beleidsregie hebben voor de aanpak van huiselijk geweld. Van oudsher is het huiselijk geweldbeleid vooral gericht geweest op hulpverlening en nazorg, maar steeds meer komt er ook aandacht voor vroegtijdige signalering en preventie. Immers, voorkomen van problemen is altijd beter dan het oplossen ervan.

Gemeenten kunnen allerlei acties ondernemen op het gebied van structureel generiek preventiebeleid, bewustwordings- en voorlichtingsactiviteiten, preventie gericht op risicogroepen. Verschillende gemeenten doen dit al. De gemeenten Veldhoven, Geldrop-Mierlo en Best bijvoorbeeld hebben gezamenlijk een preventieplan ontwikkeld voor een periode van drie jaar waarin jaarlijks een ander accent wordt aangebracht. Hiermee is het onderwerp 'relationeel geweld' in deze regio op de kaart gezet en zijn de betrokken uitvoeringsorganisaties actief aan de slag gegaan met de problematiek op het gebied van loverboys en ouderenmishandeling.

De Steunpunten Huiselijk Geweld vervullen een belangrijke rol bij het uitvoeren van taken op het gebied van voorlichting aan slachtoffers en betrokkenen bij huiselijk geweld. Dit jaar zullen de basisfuncties voor de Steunpunten gepubliceerd worden die in gezamenlijkheid met de VNG, de Federatie Opvang, GGD Nederland en de MOgroep zijn ontwikkeld. Ook is het de bedoeling dat de functie van de steunpunten verankerd wordt via de Wet meldcode.

Gemeenten kunnen nog veel winst behalen door burgers weerbaarder te maken middels goede voorlichting over huiselijk geweld. In deze handreiking wordt een uitgebreid overzicht gegeven van praktische voorbeelden op het gebied van structureel preventiebeleid, voorlichting en bewustwording, op risicogroepen gerichte preventie.

Ik wil alle gemeenten in Nederland dan ook uitnodigen om van deze praktische voorbeelden gebruik te maken.

Drs. C. van der Burg,
Directeur maatschappelijke ondersteuning van het ministerie van VWS

1 Inleiding

Gemeenten hebben de regiefunctie waar het gaat om het bestrijden van huiselijk geweld. Dat betekent dat gemeenten het lokale, en in beperkte mate ook het regionale, beleid uitstippelen en aangeven wat er aan preventie en aanpak gedaan zal worden.

Nu is de huidige situatie zo dat het accent in gemeentelijk beleid vooral op de aanpak van actueel huiselijk geweld ligt, en niet of veel minder op preventie. Dat is begrijpelijk. Actueel huiselijk geweld is dusdanig ontwrichtend voor een persoon, een gezin, een wijk, een samenleving, dat het direct aangepakt moet worden. Als een huis in brand staat, is blussen en het in veiligheid brengen van de bewoners een eerste prioriteit. Maar daarnaast moet er voor gezorgd worden dat hetzelfde huis en de huizen ernaast brandveiliger worden. Met andere woorden, preventie van huiselijk geweld is net zo hard nodig als het aanpakken van actueel huiselijk geweld, willen we komen tot een daling van het aantal incidenten en het beperken van de schade die huiselijk geweld aanricht.

In deze publicatie wordt een lans gebroken voor meer en betere preventie op lokaal en regionaal niveau, door een aantal uiteenlopende goede voorbeelden van gemeentelijk initiatief te beschrijven. Ter inspiratie!

Dit is dus een publicatie voor gemeenten. Daarbij past de kanttekening dat ook andere organisaties die een rol spelen in de strijd tegen huiselijk geweld, zoals zorg- en hulpverleningsinstellingen, onderwijs, welzijnswerk en sport, inspiratie kunnen putten uit de beschreven preventie-initiatieven.

De publicatie is ook in een internetversie beschikbaar op o.a. www.huiselijkgeweld.nl en www.movisie.nl (doorklikken naar Huiselijk en seksueel geweld).

1.1 Terminologie

Huiselijk geweld/geweld in afhankelijkheidsrelaties

Deze publicatie en de internetversie zijn in opdracht van het ministerie van VWS gemaakt. De laatstgenoemde wilde goede voorbeelden op het terrein van preventie van *geweld in afhankelijkheidsrelaties*. Nu is er inhoudelijk veel te zeggen voor het gebruik van het brede begrip 'geweld in afhankelijkheidsrelaties'. De overeenkomsten tussen geweld van het ene gezinslid tegen het andere (huiselijk geweld) en geweld van een trainer tegen zijn pupil (geen huiselijk geweld) zijn immers groot. Dat er een afhankelijkheidsrelatie bestaat tussen slachtoffer en pleger, is hét kenmerk van vormen van geweld als (ex-)partnergeweld, ouderenmishandeling en -uitbuiting, kindermishandeling, vrouwelijke genitale verminking, huwelijksdwang en ander eerge relateerd geweld, loverboy-problematiek, genitale verminking, aanranding van cliënten door hulpverleners, het slaan van leerlingen door leerkrachten, etc. Echter, omdat de term 'geweld in afhankelijkheidsrelaties' nog weinig ingeburgerd is, hebben wij er voor gekozen hier de term huiselijk geweld te gebruiken, maar dit begrip ruim op te vatten als 'fysiek, seksueel of psychisch geweld in afhankelijkheidsrelaties'.

Preventie

Onder *preventie* verstaan we het voorkómen van, in dit geval, huiselijk geweld, en het voorkómen dat een pleger en/of een slachtoffer en/of een gezin terugvalt in het ongewenste gedrag.

Een in de hulpverlening veelgebruikte indeling van preventiemethoden is die in universele preventie, selectieve preventie, geïndiceerde preventie en zorggerichte of zorggebonden preventie.

Universele preventie is informatie, voorlichting en andere middelen gericht op 'de bevolking' of groepen daarbinnen (maar niet groepen die op grond van risico of individuele kenmerken zijn ingedeeld).

Universele preventie van huiselijk geweld beoogt bewustwording dat er een probleem is, kennisverwerving en attitudeverandering. De openlijke of verborgen boodschap in alle universele preventie van huiselijk geweld is dat huiselijk geweld niet acceptabel en niet normaal is. Soms wordt, zoals in een recente landelijke voorlichtingscampagne, een appèl gedaan op plegers en slachtoffers om hulp te zoeken, soms wordt (ook) een beroep gedaan op de kijkers of luisteraars om huiselijk geweld mee helpen te voorkomen of vermoedens te melden.

Publieksinformatie en voorlichting zijn de gebruikelijkste vormen van universele preventie. Maar ook vallen er onder: huisbezoeken aan alle bewoners van een dorp, informatie over huiselijk geweld voor huisartsen, voorlichtingsbijeenkomsten voor allochtonen. Wat betreft het effect, het is misschien zo dat door universele preventie een deel van de mensen nooit tot huiselijk geweld vervalt. Maar dat zullen we nooit precies weten. Het is niet bekend wat de effecten op langere termijn zijn van allerlei voorlichtingscampagnes, foldermateriaal, brochures, huisbezoeken e.d. op het gedrag van mensen. Wel is aangetoond dat universele preventie op korte termijn leidt tot bewustwording en meer kennis.

Selectieve preventie is informatie, voorlichting, toezicht, een veilige omgeving scheppen et cetera, gericht op doelgroepen met een statistisch verhoogd risico op, in dit geval, huiselijk geweld (plegerschap en/of slachtofferschap), maar waarbij er nog geen tekenen van de problematiek zichtbaar zijn. Jongeren en volwassenen met een verstandelijke handicap zijn zo'n doelgroep, mensen met verslavingsproblematiek en/of een andere psychische aandoening, mensen met dementie.

Factoren die het risico op huiselijk geweld (pleger- en/of slachtofferschap) verhogen, zijn:

- Een slechte sociaal-economische positie, zoals werkloosheid, een laag inkomen, weinig of geen opleiding, een slechte woning in een buurt met veel onrust, overlast en andere problemen.
- Tot een groep behoren die maatschappelijk gemarginaliseerd is/gediscrimineerd wordt.
- Een sociaal netwerk ontberen, familieruzies en vetes.
- Relationale problemen hebben zoals machtsstrijd, niet goed met elkaar kunnen communiceren, echtscheiding, verwachtingen over en weer die niet uitkomen etc.
- Persoonlijkheidskenmerken en –problemen hebben zoals verslaving of andere psychische problemen, met agressie reageren op frustraties, een laag zelfbeeld hebben, weinig weerbaar zijn of juist té assertief zijn.

Geïndiceerde preventie is gericht op individuen of gezinssystemen waarbij huiselijk geweld zich al heeft voorgedaan. Men spreekt ook wel van terugvalpreventie.

Zorggerichte (zorggebonden) preventie richt zich op diegenen waarbij de problematiek zich in de volle omvang manifesteert en de 'diagnose' is gesteld. Doel is dan de gevolgen van de problematiek beperken of draaglijk maken. Deze vorm van preventie is in feite al een vorm van hulpverlening, aanpak.

Een andere, simpelere, indeling is die in *publieksvoorlichting en preventie bij risicogroepen*. Dit is de indeling die in de *modelaanpak huiselijk geweld* wordt gebruikt. In de modelaanpak zijn de bouwstenen II en III gewijd aan preventie.

- Bouwsteen II gaat over voorlichting aan een breed publiek, met als doel het vergroten van het algemene bewustzijn over de problematiek rond huiselijk geweld en het vergroten van de kennis over lokale faciliteiten. Deze bouwsteen gaat ook over normstelling. 'Als lokale overheid geef je aan wat je vindt dat niet kan'.

- Bouwsteen III gaat over preventie bij risicogroepen. Hierover wordt gezegd dat het belangrijk is dat lokale risicofactoren en verschillende vormen van huiselijk geweld in beeld worden gebracht en duidelijkheid verschaft wordt over de te onderscheiden doelgroepen. Ook wordt uitdrukkelijk vermeld dat samenwerken met de organisaties uit de doelgroepen wezenlijk is.

1.2 Werkwijze

Voordat met het zoeken naar goede voorbeelden en veelbelovende initiatieven op het gebied van preventie van huiselijk geweld is begonnen, hebben we eerst een aantal gemeenteambtenaren gevraagd wat voor hen belangrijk is in een preventiehandreiking. Daar kwam uit dat:

- rekening gehouden moest worden met de modelaanpak huiselijk geweld, met name bouwstenen I en II¹,
- de voorbeeldpraktijken 'vertaald' moesten kunnen worden naar de eigen gemeente,
- het proces van eerste initiatief tot praktijk beschreven moest worden,
- er sprake moest zijn van voorbeelden van gevalideerde, effectief gebleken, preventie.

Bij het vervolgens opsporen en beschrijven van goede voorbeelden is zoveel mogelijk rekening gehouden met deze 'kwaliteitseisen'. Aan de eerste, tweede en vierde eis konden we voldoende tegemoet komen. Maar aan de wens tot voorbeelden van gevalideerde preventie veel minder. Dit omdat nog maar weinig preventiemethodieken en –middelen onderzocht zijn op effectiviteit. De diverse weerbaarheidstrainingen die ingezet worden voor preventie van huiselijk geweld (en seksueel geweld, pesten etc.) op scholen, gelden als effectief. De databank effectieve jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut noemen zowel het weerbaarheidprogramma Marietje Kessels Project als Rots & Water 'in theorie effectief'. De voorzichtige conclusie kan zijn dat voor de doelgroep kinderen weerbaarheidstrainingen een goede vorm van preventie zijn. Stay in Love, een op pubers gericht preventieprogramma, wordt op dit moment onderzocht op effectiviteit door de Universiteit van Utrecht. De uitkomsten daarvan worden over niet al te lange tijd gepubliceerd. Degenen die er al mee werken, zijn enthousiast. Van informatie- en voorlichtingscampagnes is op zijn best 'de mate van bekendheid met de boodschap' op korte termijn onderzocht, en niet de langere termijneffecten op het gedrag van het publiek. Campagnes lijken wel enig positief effect te hebben op 'bewustwording en kennis'.

Verder moet aangetekend worden dat er geen scherpe scheidslijn tussen preventie en aanpak valt te trekken. Publieksvoorlichting is duidelijk preventie en pleger- en slachtoffertherapie is duidelijk aanpak, maar daar tussenin zitten activiteiten als terugvalpreventie voor plegers en voor slachtoffers, de inzet van vertrouwenspersonen waar slachtoffers terecht kunnen met hun vragen, twijfels, frustraties, hulpvragen. We hebben ervoor gekozen om soepel en pragmatisch om te gaan met het verschil tussen preventie en aanpak, maar om alles wat duidelijk tot de professionele ketenaanpak van acuut geweld behoort, inclusief het preventiemiddel tijdelijk huisverbod, buiten het bestek van deze publicatie te laten.

---

¹ Modelaanpak huiselijk geweld: Elementen voor lokaal beleid. Te downloaden op www.huiselijkgeweld.nl. Zie ook onder Bronnen.

Er is gestreefd naar een grote variatie in te presenteren goede voorbeelden, wat betreft:

- Geografische spreiding:
grote, middelgrote en kleine gemeenten in het noorden, zuiden, westen en oosten van het land.
- Doelgroep waarop de preventie is gericht:
de bewoners in het algemeen of de bewoners van bepaalde wijken/straten, slachtoffers/plegers, vrouwen/mannen, kinderen/jongeren/volwassenen/ouderen, migranten/autochtonen, verstandelijk of visueel gehandicapten, homoseksuele mannen en vrouwen, etc.
- Vorm van preventie:
bewustwording, voorlichting, monitoring van risicogezinnen en –personen, weerbaarheidstraining et cetera.

Het eerste (een goede geografische spreiding) was geen probleem. Het derde (variatie in vormen van preventie) ook niet. Het tweede (goede spreiding over doelgroepen) was moeilijker. Met name waar het gaat om preventie gericht op verstandelijk en/of visueel gehandicapten, homoseksuele mannen en vrouwen, ouderen, is nog weinig ontwikkeld. We hebben met moeite enkele initiatieven gevonden die, met een oogje toeknijpen, onder de noemer goed preventie-initiatief van de gemeente geschaard mag worden.

Tot slot moet opgemerkt worden dat we vast en zeker goede voorbeelden over het hoofd hebben gezien of niet de beste voorbeelden gevonden hebben op bijvoorbeeld het gebied van publieks-voorlichting of weerbaarheid. We hebben niet de pretentie hier een representatief overzicht van goede preventiepraktijken te bieden. Gemeenten die vinden dat bepaalde initiatieven hier ten onrechte niet beschreven zijn, worden hierbij van harte uitgenodigd dit te melden (k.hopstaken@movisie.nl), zodat we die 'nieuwe' voorbeelden op internet kunnen zetten.

1.3 Opbouw publicatie en leeswijzer

Na deze inleiding worden de goede lokale en regionale initiatieven op het gebied van preventie beschreven (hoofdstukken 2, 3 en 4). Voor alle duidelijkheid: het gaat om voorbeelden waarin de gemeente op een goede wijze preventie stimuleert en ondersteunt. De gemeentelijke rol staat centraal.

Voor de presentatie van de gemeentelijke initiatieven hebben we een indeling gemaakt die gebaseerd is op die uit de eerder genoemde 'modelaanpak', namelijk deze:

1. Voorbeelden van structureel gemeentelijk preventiebeleid (hoofdstuk 2)
2. Voorbeelden van bewustwordings- en voorlichtingsactiviteiten (hoofdstuk 3)
3. Voorbeelden van preventie gericht op bevolkingsgroepen of risicogroepen (hoofdstuk 4).

In het afsluitende hoofdstuk 5 staan tips voor gemeenten die preventie meer of beter willen stimuleren.

2 Goede voorbeelden van structureel preventiebeleid

Hier worden twee gemeentelijke initiatieven beschreven waarbij preventie van huiselijk geweld structureel verankerd wordt in het beleid.

2.1 Conferentie als opstap naar een meerjarig beleidsprogramma preventie, Rotterdam

Initiatiefnemer en start

De gemeente Rotterdam gaat de komende tijd extra investeren in preventie van huiselijk geweld en organiseerde daarom op 4 februari 2010 een regionale conferentie om de gezamenlijke aanpak van preventie een impuls te geven.

Doel van de conferentie was enerzijds het informeren, door experts, van de deelnemers over de laatste stand van zaken op het terrein van effectieve preventie. En anderzijds het samen met de deelnemers komen tot een aanzet voor regionale en lokale programmering inzake preventie.

Uitgenodigd waren aanbieders van preventie uit de stad en de regio, en ambtenaren van de afdelingen veiligheid en welzijn/gezondheid van de veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond. Wethouder Kriens opende de conferentie.

De lezingen gingen over wat preventie inhoudt, wat gedaan kan worden tegen intergenerationele overdracht van huiselijk geweld, wat er aan evidence based preventiemethoden is, wat er aan vroege interventies is, en over samenhang in beleid. Tijdens thematafels, die na de lezingen gehouden werden, konden de deelnemers hun eigen voorbeelden, ervaringen en vragen inbrengen op het terrein van publieksvoorlichting en preventie bij risicogroepen.

Vervolg

De resultaten van de dag gebruikt Rotterdam om een Preventieplan 2010-2014 op te stellen. Daarin komen naast de beleidsmatige invulling van preventie ook concrete activiteiten te staan die door instellingen worden uitgevoerd. Door een meerjarenplan te maken, is verzekerd dat preventie gedurende langere tijd aandacht krijgt. Er is een gemeentelijke projectgroep preventie opgezet van vertegenwoordigers van de GGD en stedelijke aanbieders van preventieactiviteiten. Daarnaast start een ambtelijke werkgroep om meer samenhang en verbinding te realiseren tussen de diverse preventieprogramma's.

Werkt het?

Dat is nu nog niet aan te geven.

Tips van de gemeente

- Een conferentie voor alle betrokken partijen werkt goed als startpunt omdat dan iedereen dezelfde informatie heeft.
- Zorg voor de juiste experts, de juiste doelgroep en bestuurlijke betrokkenheid.

Meer informatie

Kees Jan Jacobs. Tel. 010-4339737. Mail: jacobsk@ggd-rotterdam.nl

2.2 Preventieplan relationeel geweld 2009 – 2011, Veldhoven, Geldrop-Mierlo en Best

Initiatiefnemer

De gemeente Veldhoven wilde structureel het onderwerp relationeel geweld in de aandacht. Men wilde er meer van maken vanuit de waarden en normen die de gemeente heeft. De gedachte was preventie vorm te geven door voorlichting op scholen, door consultatiebureaus in te schakelen voor preventie, door vrijwilligersorganisaties en het maatschappelijk werk Dommelregio te betrekken, en dit alles te ondersteunen vanuit de gemeente middels het bekend maken wat er gebeurt, interviews met scholen e.d.

Vervolgens is overlegd met Geldrop-Mierlo en Best over samenwerking op het vlak van bestrijding relationeel geweld. Dit omdat daardoor de schaalgrootte van het aanbod vele malen groter is. De verwachting is dat ook het effect van het preventieaanbod op deze manier groter zal zijn. Hier kwam het eerste idee uit: het gezamenlijk scholen van professionals en vrijwilligers die werken op 'vindplaatsen' van relationeel geweld. Bijzonder is dat de samenwerking tussen de drie gemeenten op beleidsmatig, inhoudelijk, financieel en communicatief terrein plaatsvindt.

Start

De bestuurlijke betrokkenheid was, en is, groot. Bij de start van het initiatief door de gemeente Veldhoven kreeg de ambtenaar alle ruimte om het onderwerp uit te werken en een plan te maken. Het college van B&W heeft ingestemd met de financiering van het plan voor drie jaar om daarmee het structurele karakter aan te geven. De gemeente wil geen ad hoc aanpak.

De startbijeenkomst werd bijgewoond door de betreffende wethouder en het hoofd van de afdeling maatschappelijke en stedelijke ontwikkeling van Veldhoven, om de betrokkenheid van de gemeente te tonen.

Per jaar ligt het accent op een bepaalde sector of doelgroep. In 2009 stonden de basisscholen, het voortgezet onderwijs en de consultatiebureaus centraal, in 2010 staat 'jeugdprostitutie en loverboys' op het programma, en in 2011 gaat het vooral over ouderenmishandeling. In de loop van de tijd kunnen ook nog actuele thema's opgepakt worden. Bovendien wordt het preventieaanbod voortdurend 'aangekleed' met publiciteit over het betreffende thema. De gemeenten en DommelRegio werken in dit opzicht nauw met elkaar samen.

Het budget voor drie jaar is € 78.000. Hiervan komt een deel uit de zogenoemde RAAK-gelden (bestrijding kindermishandeling), Eindhoven draagt bij, en de drie deelnemende gemeenten hebben ca. € 15.000 voor drie jaar beschikbaar.

Situatie nu

De drie gemeenten houden sterk de vinger aan de pols en komen regelmatig bij elkaar, ook met de maatschappelijk werkinstelling. Een belangrijk uitgangspunt is om de activiteiten gericht op specifieke doelgroepen te ondersteunen met algemene voorlichting. Die algemene voorlichting richt zich op de inwoners van de drie gemeenten. Het vindt op verschillende momenten plaats en versterkt de specifieke preventieactiviteiten.

Het idee is dat deze multimediale aanpak een sneeuwbaaleffect tot gevolg heeft en dat de boodschap van de gemeenten zich verspreidt onder de verschillende doelgroepen, mogelijk regiobreed. Voor die aanpak wordt een professioneel communicatieplan opgesteld. Het preventieplan is gestart als samenwerkingsproject tussen de drie gemeenten en Dommelregio, maar inmiddels heeft de politie laten weten ook betrokken te willen worden.

In het jaar 2010 staat preventie van jeugdprostitutie en loverboys centraal. Onder andere wordt een 'dag van de liefde' georganiseerd, om aan te geven hoe het ook kan.

Vervolg

In februari 2011 gaat DommelRegio met de gemeenten de cyclus tot dan toe evalueren. Dat zal een kwalitatieve meting worden op basis van een nulmeting. De drie gemeenten zullen in samenwerking met Dommelregio evaluatiepunten opstellen.

Werkt het?

Op dit moment is nog niet aan te geven of dit beleid effectief is. De gemeenten zijn nog maar net een jaar aan de gang.

Tips van de drie gemeenten

- De regierol van de gemeente goed invullen: bestuurlijke en ambtelijke betrokkenheid zijn hiervoor essentieel.
- Voldoende financiën beschikbaar hebben gedurende meerdere jaren, om het probleem structureel te kunnen aanpakken.
- Zorgen voor samenwerking, intern tussen diverse gemeentelijke afdelingen en extern tussen verschillende gemeenten en tussen gemeenten en veld; samenwerking in de regio zorgt voor de nodige schaalgrootte, zeker in het geval van middelgrote of kleine gemeenten.
- Zorgen voor een of meer actieve, betrokken maatschappelijk werkinstellingen die samen met de gemeenten het probleem als eerste aanpakken.

Neer informatie

Contactpersoon gemeente Veldhoven: Rian van den Bergh, beleidsmedewerker. [Tel. 040-2584132](tel:040-2584132)

[Mail: rian.vandenbergh@veldhoven.nl](mailto:rian.vandenbergh@veldhoven.nl)

3 Goede voorbeelden van voorlichting en bewustwording

Op het terrein van bewustwording en voorlichting over huiselijk geweld is er waarschijnlijk geen enkele gemeente die daar helemaal niets aan doet. Ook de rijksoverheid doet veel aan voorlichtingscampagnes, vaak in samenwerking met gemeenten en/of veldpartijen. Momenteel loopt bijvoorbeeld de campagne *Nu is het genoeg*.

We hebben er hier voor gekozen een voorbeeld te beschrijven van een originele, nieuwe vorm van bewustwording en voorlichting waar een gemeente aan meedoet en een voorbeeld van samenwerking tussen de landelijke overheid en een aantal gemeenten.

3.1 We Can Campagne, Amsterdam

Initiatief

De *WE CAN end all violence against women campagne* is een wereldwijde bewustwordings- en voorlichtingscampagne die in 2004 is gestart in Bangladesh en daarna ook is opgezet in India, Sri Lanka, Nepal, Pakistan, Afghanistan, Canada, en vanaf 8 maart 2009, in Nederland. De missie van de campagne is geweld tegen vrouwen en genderongelijkheid te stoppen. Hoe? Door mensen elkaar te laten inspireren en van elkaar te laten leren. WE CAN laat mensen aan elkaar vertellen over wat zij hebben ervaren en gezien aan (huiselijk) geweld. Hierdoor kunnen mensen hun vooroordelen aanpakken en hun gedrag gaan veranderen. De opzet is dat steeds meer mensen en organisaties zich gaan uitspreken tegen dit geweld en hun krachten bundelen, zodat de beweging steeds groter en sterker wordt. De mensen die zich in hun vriendenkring, buurt of op het werk uitspreken tegen geweld tegen vrouwen, worden changemaker genoemd. Zij voeren eigenlijk een persoonlijke minicampagne uit. Organisaties zoals gemeenten kunnen meedoen door coalitiepartner te worden. Coalitiepartners promoten gendergelijkheid binnen hun organisatie en stimuleren medewerkers en hun achterban om na te denken over hun eigen houding en gedrag ten opzichte van alledaagse vormen van geweld tegen vrouwen.

Start

De gemeente Amsterdam is vorig jaar als eerste gemeente coalitiepartner geworden. Op 26 november 2009 heeft de gemeente een conferentie getiteld 'Amsterdam sterk tegen Geweld' georganiseerd, waarop onder andere aandacht aan de WE CAN campagne is besteed.

Amsterdam ziet de campagne WE CAN als krachtige ondersteuning voor het huidige Amsterdamse beleid en als een statement om geweld tegen vrouwen niet te tolereren, door zich uit te spreken tegen geweld tegen vrouwen en door anderen te motiveren hetzelfde te doen'. Relevante gemeentelijke onderdelen trekken daarin samen op. De gemeente besteedt ook op een miniwebsite apart aandacht aan de We Can campagne: www.amsterdam.nl/wecan).

Als uw gemeente ook coalitiepartner wil worden

De aanmelding als coalitiepartner is al een eerste nuttige stap, namelijk een statement dat de gemeente achter het doel van de We Can campagne staat. de doel. Mogelijke vervolgacties zijn: een of meer posters over WE CAN ophangen in openbare ruimten (te bestellen via info@wecan.nl); omgangsvormenbeleid opstellen; activiteiten organiseren om de WE CAN campagne te ondersteunen; via de We Can campagne het eigen gemeentelijke beleid tegen (huiselijk) geweld verbeteren en uitdragen.

Vervolg

Amsterdam gaat zich nu inzetten om vijf andere coalitiepartners te mobiliseren, waaronder de Blijf Groep, ziekenhuizen en migranten/jongerenorganisaties. En om burgers, organisaties en medewerkers te informeren over de campagne via de genoemde minisite. Verder komt in het personeelsblad voor gemeenteambtenaren een verwijzing naar de minisite en informatie over wat medewerkers kunnen doen als ze te maken krijgen met ongewenst gedrag van collega's of leidinggevendenden, of als ze agressief benaderd worden door burgers of organisaties. De WE CAN campagne krijgt ook een prominente plaats op de website www.huiselijkgeweld.amsterdam.nl. Daarnaast gaat de Amsterdamse WE CAN actiedoelen opstellen zoals het werken met de meldcode door alle instellingen.

Het campagneteam is ondergebracht bij MOVISIE en wordt gefinancierd door het ministerie van VWS en Oxfam Novib. Het campagneteam heeft een website gemaakt, www.wecan.nl, met daarop o.a. een toolkit voor changemakers, feiten en cijfers, materialen voor coalitiepartners. Er is daarnaast een WE CAN Hyves, Facebook, Youtube en Twitter. Er zijn materialen. In 2009 is een training voor changemakers en een netwerkbijeenkomst voor coalitiepartners georganiseerd. In januari 2010 is de WE CAN glossy uitgekomen. De WE CAN campagne gaat zeker nog door tot 2011, en daarna ook nog als het lukt om tot een coalitie van organisaties te komen die de campagne verder draagt.

Werkt het?

Internationaal is de campagne een succes waar het gaat om aanhang. 2000 organisaties zijn coalitiepartner geworden; meer dan 2 miljoen mannen en vrouwen zijn changemakers. 40 procent van de changemakers is man; 90 procent van de changemakers zegt persoonlijk verandering te ervaren als gevolg van het meedoen in de WE CAN campagne.

In Nederland zijn er momenteel zo'n 300 changemakers en 32 coalitiepartners (stand van zaken januari 2010). Op de netwerkbijeenkomsten in 2009 gaven de aanwezige coalitiepartners en changemakers aan dat zij geïnspireerd raakten door elkaars ideeën en verhalen, aldus het campagneteam. Een overzicht van coalitiepartners is te vinden op www.wecan.nl

Maar of het geweld tegen vrouwen en gender ongelijkheid door deze campagne daadwerkelijk minder zijn geworden, is niet vast te stellen.

Meer informatie

Over de We Can campagne in het algemeen: Charlot Pierik, senior projectleider kwaliteit en diversiteit van MOVISIE. Tel: 030-7892116. Mail: c.pierik@movisie.nl

Over We Can Amsterdam: m.dam@dzs.amsterdam.nl

3.2 Preventie van vrouwelijke genitale verminking, Eindhoven, Den Haag e.a.

Initiatiefnemer en start

Het ministerie van VWS heeft in 2006 een breed programma opgezet om vrouwelijke genitale verminking aan te pakken. Preventie maakt daar een belangrijk onderdeel van uit: voorlichting aan doelgroepen en professionals, bewustwording, het laten ondertekenen van een Verklaring tegen Meisjesbesnijdenis door mensen uit risicolanden.

Gefinancierd door het ministerie van VWS is begin 2006 in zes pilotgemeenten – Eindhoven, Den Haag, Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Tilburg - een voorlichtingsproject gestart met als doel bewustwording, meisjesbesnijdenis bespreekbaar maken en signaleren. Activiteiten die uitgevoerd zijn omvatten voorlichting aan de doelgroep en aan professionals, huisbezoeken en bijeenkomsten. Professionals in de jeugdzorg zijn op basis van het door de Artsenvereniging Jeugdgezondheidszorg Nederland ontwikkelde gespreksprotocol preventie meisjesbesnijdenis getraind in preventieactiviteiten. Daarnaast zijn ook verloskundigen, huisartsen, gynaecologen, de professionals van de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling en de zelforganisaties bereikt. Verantwoordelijk voor de pilots zijn de GGD'en van de genoemde zes gemeenten. Die worden ondersteund door Pharos en de FSAN (Federatie Somalische Associaties Nederland). Naast de genoemde professionals worden regionale zelforganisaties betrokken bij de uitvoering van het beleid. De door hen getrainde vertrouwenspersonen geven voorlichtingsbijeenkomsten en gaan bij mensen op huisbezoek om in de eigen gemeenschap (preventie van) meisjesbesnijdenis bespreekbaar te maken. In december 2008 is het beleid geëvalueerd.

Vervolg

De gemeente Den Haag heeft vorig jaar als eerste laten weten met de preventie van vrouwelijke genitale verminking door te gaan, ook als er geen geld meer zou komen van het ministerie. Volgens wethouder Van Alphen is de aanpak om meisjesbesnijdenis via voorlichting, en niet via repressie, te voorkomen, een succes.

Na Den Haag hebben ook de vijf andere pilotgemeenten besloten de pilot op een of andere manier voort te zetten.

Het ministerie van VWS financiert een project bij GGD Nederland om de preventieve aanpak verder uit te rollen.

Meer informatie

www.pharos.nl

4 Goede voorbeelden van op bevolkings- of risicogroepen gerichte preventie

Hier worden voorbeelden gepresenteerd van preventie gericht op bevolkingsgroepen zoals jongeren en homoseksuele mannen en vrouwen, of risicogroepen zoals geïsoleerde gemeenschappen en kwetsbare meisjes.

4.1 Preventieve bemiddeling voor geïsoleerde gemeenschappen, Den Haag

Initiatiefnemer en start

In mei 2006 heeft de gemeente Den Haag opdracht gegeven een conferentie te organiseren, om meer aandacht te krijgen voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Omdat op die bijeenkomst alleen professionals aanwezig waren, zijn aanvullend activiteiten opgezet om ook (vrijwilligers uit) de doelgroep zelf te bereiken. Het project *Van huis uit* is het resultaat.

Van huis uit is er op gericht eengerelateerd geweld en uithuwelijking met behulp van gemeenschapsbemiddelaars bespreekbaar te maken en aan te pakken. De gemeenschapsbemiddelaars hebben een belangrijke rol in het op gang brengen van de discussie en in het overtuigen van de gemeenschap dat eengerelateerd geweld 'niet meer van deze tijd is'. De gemeenschapsbemiddelaars zijn zelf afkomstig uit de gemeenschap en hebben als vertrouwenspersoon toegang tot de gemeenschap. Door hun positie zijn de bemiddelaars in staat preventief op te treden in problematische situaties. Ze proberen escalatie te voorkomen en families meer in contact te brengen met de Nederlandse samenleving, om zo hun isolement te doorbreken. De doelgroepen vormen de Turkse, Koerdische, Marokkaanse en Surinaams/Hindoestaanse gemeenschappen in Den Haag.

De uitgangspunten van het project zijn:

- Preventie via voorlichting
- Preventie via laagdrempelige bemiddeling
- Bevorderen van integratie.

Kernactiviteiten

- Voorlichting
- Het op gang brengen van de dialoog
- Spreekuren (ook bij diverse zelforganisaties, moskee, vadercentrum, moedercentrum)
- Netwerken en bundelen van expertise
- Doorverwijzen als er hulp nodig is
- Publiciteit.

Situatie nu

Er zijn 19 bemiddelaars, afkomstig uit de Turkse, Koerdische, Irakese en Marokkaanse gemeenschap, ongeveer evenveel mannen als vrouwen. De voorlichting vindt in diverse vormen plaats. Wat heel goed werkt, zijn de huiskamergesprekken die een van de bemiddelaars voert. Daar komen de meeste signalen uit voort.

De bemiddelaar dient vooral gezien te worden als een 'efficiënt instrument' in het voorkomen van eengerelateerde misstanden. Het ter discussie stellen van vanzelfsprekendheden en bepaalde mechanismen als ook een ander geluid durven te laten horen, vormen het grootste succes. Het project wordt tot eind 2011 door de gemeente Den Haag gefinancierd (ca € 80.000 per jaar).

Werkt het?

In het begin was er veel weerstand onder de doelgroepen om te praten over huiselijk geweld. 'Geen westerse ideeën op ons loslaten'. Maar er is een omslag gekomen, onder andere doordat er in Den Haag meer projecten zijn gestart over huiselijk geweld. Door voorlichting in diverse vormen is het meer vanzelfsprekend geworden om over huiselijk geweld te praten. De meest extreme vormen van eengerelateerd geweld, zoals doding, worden inmiddels alom afgewezen. Maar dat geldt nog niet voor 'mildere' vormen van eengerelateerd geweld. Er wordt wel meer gesproken over eengerelateerd en huiselijk geweld.

De bemiddelaars hebben in diverse situaties kunnen voorkomen dat dreigend of beginnend geweld uit de hand is gelopen. Soms wordt hun bemiddeling ingeroepen in dreigende situaties. Hieruit mag geconcludeerd worden dat het effectief is om mensen uit de eigen gemeenschap een belangrijke rol te laten spelen.

Erkenning

In 2010 is aan het project de Haagse Kartiniprijs toegekend. Deze jaarlijks uitgereikte emancipatieprijs van Den Haag is bedoeld om het belang van een gelijkwaardige positie en participatie van mannen en vrouwen in de stad te benadrukken.

Meer informatie

Jenny Franken, ambtenaar gemeente Den Haag. Tel. 070-3535407. Mail: a.a.franken@ocw.denhaag.nl
Publicatie: *Alle troeven in handen*, ministerie van OCW. www.minocw.nl en www.emancipatieweb.nl

4.2 Weerbaarheid voor basisschoolleerlingen, Tholen

Initiatief

Tholen liet zich vanuit het veld inspireren om aan de slag te gaan met weerbaarheid. Het thema kwam in 2003 op de politieke agenda, toen weerbaarheid besproken werd in de Platformvergadering ter voorbereiding van het opstellen van de Nota Jeugdbeleid. In dit Platform zaten naast verschillende gemeentelijke afdelingen ook organisaties uit het veld. Tijdens de vergadering kwam naar voren dat er iets gedaan zou moeten worden om de weerbaarheid van kinderen te vergroten. De achterliggende gedachten liepen uiteen van 'het voorbereiden op de overgang naar de middelbare school' tot 'het vergroten van de veiligheid van kinderen'.

Start

Wethouder Marianne Velthuis greep haar kans: "Ik was, voordat ik wethouder werd, betrokken bij het Marietje Kessels Project in Tilburg. Dit wilde ik in Tholen ook op de agenda krijgen, en als wethouder kon ik daar stevig op inzetten. Het thema weerbaarheid werd opgenomen in de Nota Jeugdbeleid. Ook de Commissie Samenleving en de gemeenteraad omarmden het thema en zorgden er voor dat er middelen vrij kwamen om het Marietje Kessels Project hier uit te gaan voeren. De coördinatie van de uitvoering werd uitbesteed aan ActiePunt/SportZeeland, een instelling die door de provincie gefinancierd wordt.

Marietje Kessels Project

Het Marietje Kessels Project (MKP) of de Marietje Kessels Methode is gericht op preventie van machtsmisbruik en grensoverschrijdend gedrag tegenover kinderen. De weerbaarheidstraining is vernoemd naar het Tilburgse meisje Marietje Kessels, dat in 1900 op 11-jarige leeftijd seksueel misbruikt en vermoord is.

De methode is geschikt om kinderen weerbaarder te maken tegen seksueel misbruik, maar ook tegen bijvoorbeeld pesten. Zowel machtsmisbruik door volwassenen als leeftijdgenoten komen aan de orde. De methode richt zich met name op groep 7 en 8 van het basisonderwijs, jongens en meisjes in de leeftijd van ongeveer tien tot dertien jaar. Het doel van het Marietje Kessels Project is enerzijds het vergroten van de weerbaarheid om te voorkomen dat kinderen slachtoffer worden van machtsmisbruik, anderzijds het voorkomen dat kinderen zich zelf schuldig maken aan grensoverschrijdend gedrag. De methode is seksespecifiek, dat wil zeggen dat jongens en meisjes gescheiden les krijgen. Dit vanwege de nog altijd grote verschillen in socialisatie en gedrag van jongens en meisjes. De jongens krijgen in principe les van een mannelijke preventiewerker, de meisjes van een vrouwelijke preventiewerker.

Het totale project duurt twaalf weken en wordt onder schooltijd gegeven. Naast de lessen aan de kinderen vinden enkele contactbijeenkomsten plaats, zoals teamvoorlichting op de school en een ouderavond. Er bestaat een Landelijk Platform Marietje Kessels Projecten.

Soms worden variaties van het project aangeboden, meestal onder een andere naam, zoals 'Kom op voor jezelf' of 'Weerbare tieners'. Ook het programma 'Weerbaarheid in het basisonderwijs' (WIBO) bouwt voort op de Marietje Kessels methode. Soms worden daar elementen van het eveneens op grote schaal gebruikte programma 'Rots en Water' (zie Bronnen) aan toegevoegd.

Het stimuleren en ondersteunen door gemeenten van weerbaarheidstraining op scholen wordt – gelukkig – op steeds meer plaatsen gedaan. De gemeente Tholen wordt hier als voorbeeld gebruikt om te laten zien dat ook een gemeente die niet heel groot is, veel kan doen. Zie voor meer goede voorbeelden o.a. www.weerbaarheid.nu en www.seksueelgeweld.info

Terug naar Tholen. De aftrap van het Marietje Kessels Project daar werd verzorgd door de gemeente: door het organiseren van een informatieavond. Ondanks hun volle agenda's durfden een paar scholen de stap wel te wagen, waaronder een school voor speciaal onderwijs. Toen ging het balletje rollen. Via mond-tot-mond reclame werden steeds meer scholen enthousiast om mee te doen. De gemeente droeg hieraan bij door tijdens reguliere gesprekken met de basisscholen het Marietje Kessels Project onder de aandacht te brengen. Bijvoorbeeld tijdens een gesprek over zogenaamde zorgleerlingen. De stap van zorgleerlingen naar weerbaarheid is maar klein, dus dit werkte heel goed.

Wethouder Velthuis benadrukt dat het belangrijk is om aan te sluiten bij problematiek die sowieso al speelt: "Als je het heel zwaar aanzet en meteen insteekt vanuit huiselijk geweld en seksueel misbruik, dan schrikken scholen. Maar het thema pesten leeft heel erg op scholen. Scholen weten inmiddels ook dat kinderen er hun leven lang de gevolgen van kunnen ondervinden. Het is heel helder dat ze hier iets mee moeten. Ook de overgang naar de middelbare school, voor kinderen een zware periode, is een goede invalshoek."

Inmiddels is het aantal scholen dat meedoet, flink gegroeid. In het schooljaar 2009-2010 bieden 11 van de 20 basisscholen het Marietje Kessels Project aan, waaronder reformatorische scholen. Weerbaarheidstraining komt op deze manier binnen het bereik van steeds meer kinderen.

Vervolg

Door de aankomende bezuinigingen is het onzeker hoeveel ruimte er in de toekomst nog zal zijn om het Marietje Kessels Project te financieren. De gemeente durft weerbaarheid niet verder te promoten. Maar wethouder Velthuis is optimistisch: "Het uitgangspunt is om te blijven proberen een sociale gemeente te zijn. We willen de sociale sector, waar ook weerbaarheid onder valt, zoveel mogelijk ontzien bij het invullen van de bezuinigingstaakstelling."

Werkt het?

Als methode is het Marietje Kessels Project effectief bevonden (zie Bronnen). De gemeente is verder betrokken bij het bewaken van de voortgang. De lessen worden geëvalueerd door ActiePunt. De gemeente krijgt jaarlijks een verslag. De reacties op de training zijn erg positief. Scholen geven aan dat kinderen, maar ook leerkrachten, die bij de lessen aanwezig zijn, handvatten krijgen aangereikt die helpen bij het omgaan met grensoverschrijdend gedrag.

Tips van de gemeente:

- Het is nodig om draagvlak te creëren op scholen voor weerbaarheidstraining, gezien de volle agenda's van de scholen.
- Bestuurlijke betrokkenheid is onmisbaar.
- Zorg voor een 'sterke' uitvoerder, zoals de GGD, die voor diverse gemeenten het Marietje Kessels Project uitvoert.
- Zorg voor borging van het onderwerp doordat scholen hun programma's aanpassen en weerbaarheidstraining daar een plaats in geven.

Meer informatie:

Mies van der Wee. [Tel. 016-6668321](tel:016-6668321). [Mail: mvw@tholen.nl](mailto:mvw@tholen.nl).

4.3 Vertrouwenspersonen huiselijk geweld, de wijk Malburgen in Arnhem

Initiatiefnemers

Het bijzondere is dat dit initiatief door de bewoners van de Arnhemse wijk Malburgen (17.000 inwoners) zelf is genomen. Zij signaleerden enkele jaren geleden dat er veel huiselijk geweld voorkomt in hun wijk, maar dat de stap naar professionals te groot is voor degenen die het betreft. Het idee ontstond toen om mensen uit de wijk tot vertrouwenspersoon te maken waar andere bewoners naar toe konden gaan met vragen en problemen rond huiselijk geweld. Aandacht voor slachtoffers, daders en kinderen door medebewoners, was het motto.

Start

De gemeente vond het een goed plan en werkte mee aan realisering. De bewoners zetten het project op, in 2006, de uitvoering zou gebeuren door bewoners, met professionele begeleiding. De vertrouwenspersonen werden geworven onder de mensen die actief waren als vrijwilliger in het buurthuis. De provincie Gelderland droeg bij aan de start van het project en de gemeente betaalde de professionele begeleiding, die bestond uit training vertrouwenspersoon, intervisie en projectleiding. De gemeente heeft bij de start van het project een door de burgemeester ondertekende brief huis aan huis laten bezorgen, waarin zij het project onder de aandacht brengt.

De situatie nu

De burgemeester is ook nu nog zeer geïnteresseerd in de aanpak.

In totaal zijn waren er in juli 2009 13 vertrouwenspersonen - 3 autochtone vrouwen, 2 autochtone mannen, 1 allochtone man en 8 allochtone vrouwen van diverse etniciteit. Zij hebben, na de starttraining, een keer per maand een intervisiebijeenkomst.

Er zijn afspraken gemaakt met betrokken welzijnsinstellingen, middels een prestatiecontract, dat mensen die door de vertrouwenspersonen worden doorverwezen niet met een wachtlijst te maken krijgen. Dat wordt nog steeds waargemaakt. De betrokken welzijnsinstellingen maken vanaf het begin deel uit van de begeleidingscommissie. Inmiddels wordt ook door de vertrouwenspersonen voorlichting gegeven op diverse plaatsen in de wijk aan bewoners en professionals.

Vertrouwenspersonen omschrijven het initiatief als volgt: 'Mensen hebben vertrouwen in mensen in de buurt. Ze kunnen hun verhaal doen en ze bepalen zelf of ze verder gaan. Gaan ze verder, dan worden ze ook daarbij geholpen.' 'Wij zijn een luisterproject, geen hulpverleningsproject. Wij zijn de nulde lijn.'

Vervolg

De gemeente Arnhem is zo tevreden over de aanpak in Malburgen dat ze deze aanpak gaat uitrollen over nog vier wijken. Daarvoor is een bedrag nodig van € 100.000 per jaar.

De gemeente Hardenberg (noord-oost Overijssel) is in mei ook met vertrouwenspersonen van start gegaan. Dit naar aanleiding van huiskamergesprekken van de wethouder, die constateerde dat 'we veel weten, maar er weinig mee doen'. Het project in Hardenberg hanteert een vergelijkbare werkwijze als in Arnhem. De gemeente subsidieert de scholing en de professionele projectleider. Politiek 'leeft' het onderwerp in de gemeente. Hardenberg heeft besloten meer in te zetten op publiciteit en gaat in huis-aan-huis bladen de vertrouwenspersonen voorstellen aan de bewoners.

Werkt het?

De vertrouwenspersonen hebben de ogen en de oren open voor dreigende situaties in de wijk. Hierdoor worden zaken die niet goed gaan eerder dan voorheen opgemerkt.

Tot nu toe is per jaar met ruim 30 mensen gesproken. Met de meeste mensen worden twee tot drie gesprekken gevoerd. Ongeveer de helft van deze mensen is doorverwezen naar professionele hulpverlening.' Met kinderen zijn geen gesprekken gevoerd, wel zijn er voorlichtingsbijeenkomsten gegeven aan docenten van basisscholen.

De wijkvertrouwenspersonen zijn inmiddels zo bekend dat ze ook voor andere hulpvragen worden benaderd. Mensen in de wijk zijn zich bewust geworden van het probleem huiselijk geweld.

Aandacht en erkenning

Het project heeft veel aandacht getrokken. De burgemeester van Arnhem heeft de vertrouwenspersonen diverse malen bezocht. Er zijn bezoeken geweest van de ministers Vogelaar, Rouvoet en Van der Laan.

Daarnaast heeft het project twee prijzen gewonnen. De Anke Kookeprijs van het Nederlands Expertisecentrum voor Geweld (NEAG), een landelijke prijs voor het meest innovatieve en waardevolle initiatief om geweld te stoppen. En de Marga Klompéprijs. De Marga Klompé Stichting moedigt mensen aan om in de geest van de naamgever te streven naar emancipatie, gerechtigheid en vrede.

Tips van de gemeente

- De doelgroep bereikt men het best door mensen uit de doelgroep zelf in te schakelen, via zelforganisaties en door mensen persoonlijk te benaderen.
- Binding binnen de wijk is noodzaak.
- Investeer in scholing.
- Mensen met een bepaalde status in de doelgroep moet je achter je krijgen; zij moeten openlijk hun afkeuring laten blijken van huiselijk geweld.
- In de hulpverleningsketen meer kennis en informatie inbrengen over eengerelateerd geweld.
- Laagdrempeligheid is een eerste vereiste.
- De publiciteit en communicatie moet gedifferentieerd zijn: mond-tot-mond reclame, lokale radio en tv, schriftelijke informatie en voorlichting via bijvoorbeeld huis-aan-huis bladen, visitekaartjes voor de vertrouwenspersonen met telefoonnummers.
- Bestuurlijke betrokkenheid is 'een must'. Deze kan tot uiting komen middels bijvoorbeeld een brief van de burgemeester.
- Al vóór de aanvang zoeken naar samenwerking en borging bij instellingen.
- De aanlooptijd in Arnhem was 7 à 8 maanden.

Meer informatie

Contactpersoon: gemeente Arnhem: Lucie Driever. [Tel. 026-3774865](tel:026-3774865).

[Publicatie: Vertrouwenspersonen huiselijk geweld Malburgen, juli 2009.](#)

In 2009 is het Netwerk Vertrouwenspersonen Huiselijk Geweld in de Wijken opgericht.

Meer info hierover: MOVISIE, Ben Serkei, tel. 030-7892092

4.4 Aandacht voor homoseksuele en lesbische stellen, Hengelo (Overijssel)

Initiatiefnemer

In de *nota aanpak huiselijk geweld* die in 2009 is aangenomen door de gemeenteraad van Hengelo, wordt als eerste doel vermeld: het voorkómen van huiselijk geweld. De gemeente wil dit doen middels voorlichting en lessen aan jongeren over huiselijk geweld. Het Centrum Jeugd en Gezin krijgt hierin een belangrijke rol. Daarnaast wil men extra aandacht voor onder meer (preventie van) geweld in homoseksuele relaties. De reden daarvoor is dat de gemeente vaststelde dat maar heel weinig homoseksuele/lesbische stellen de politie en de hulpverlening bereiken met een melding of een hulpvraag vanwege huiselijk geweld. Terwijl aangenomen mag worden (zie Bronnen) dat geweld bij homo's/lesbo's niet minder voorkomt dan bij hetero's. Hengelo wil achterhalen wat de belemmeringen voor homo's/lesbo's met huiselijk geweldproblematiek zijn, en daarom aan deze groep extra aandacht schenken.

Start

De activiteiten die uitgevoerd gaan worden, zijn: een folder 'huiselijk geweld in partnerrelaties van homo's en lesbiennes' uitbrengen en verspreiden, posters ophangen, informatie via de lokale media verspreiden. En als bijzonder instrument: een enquête houden die op de website van de gemeente en die van het COC wordt geplaatst, en waarvan een papieren versie in de bibliotheek wordt neergelegd. De enquête wordt momenteel door de gemeente samen met een deskundige opgezet. Middels de enquête wil de gemeente achterhalen wat belemmeringen zijn om naar de hulpverlening en de politie te gaan en waar het aan ontbreekt in de hulpverlening.

Op 27 januari 2010 vond een informele thema-/uitwisselingsbijeenkomst plaats met als doel de concept-enquête te bespreken met mensen uit de doelgroep en vertegenwoordigers van de belangenorganisaties. Ook vertegenwoordigers van hulpverleningsorganisaties waren aanwezig, evenals de portefeuillehouders diversiteit en huiselijk geweld. Er is bewust veel bekendheid gegeven aan de bijeenkomst en de enquête, om een breed draagvlak te creëren voor de gemeentelijke aanpak. Veel aandacht voor het voortraject vergroot de kans van slagen, is het uitgangspunt.

Vervolg

De enquête is voor de gemeente vooral een middel om het onderwerp huiselijk geweld te agenderen in kringen van homo's en lesbo's én in de hulpverlening. Daarom vraagt de gemeente ook via kranten, radio en tv aandacht voor het onderwerp. Tegelijkertijd worden hulpverleningsinstellingen bevraagd over hun homobeleid. Het blijkt dat dat er nauwelijks is. Maar het vragen ernaar leidt op zich al tot bewustwording bij de instellingen en is alleen daarom dus al nuttig.

Aan de hand van de uitslag en analyse van de enquête gaat de gemeente dan met de relevante organisaties overleggen wat er moet gebeuren. De resultaten worden vóór de zomer 2010 verwacht.

Werkt het?

Op dit moment is dat nog niet aan te geven.

Tips van de gemeente

- Samenwerken met de organisaties van en voor de doelgroep. Dit zorgt voor draagvlak.
- Bestuurlijke betrokkenheid is een vereiste.

Informatie

Karin Jentzsch, projectleider huiselijk geweld, gemeente Hengelo. [Tel. 074-2459823](tel:074-2459823)
k.jentzsch@hengelo.nl

4.5 Een integrale aanpak ten aanzien van risicozwangeren, Vlissingen

Initiatief

Verloskundigen, gynaecologen en kinderartsen constateerden dat er de laatste jaren een duidelijke toename is in het aantal situaties waarbij zij zich zorgen maken over de veiligheid van het kind tijdens de zwangerschap of na de bevalling. Het gaat hierbij om tienerzwangerschappen, zwangerschap van vrouwen met een verstandelijke beperking, aanstaande moeders met verslavings- of andere psychiatrische problematiek, multiprobleemgezinnen waarvan de vrouw zwanger is.

De gemeente Vlissingen heeft daarom het initiatief genomen tot een integrale aanpak. Er is een projectplan gemaakt, dat tot stand is gekomen in overleg met het algemeen maatschappelijk werk, het maatschappelijk werk van het ziekenhuis, Bureau Jeugdzorg Zeeland, de coördinator van RAAK (preventie en aanpak kindermishandeling) en de beleidsmedewerker van het Antillianenbeleid van Vlissingen. Dit laatste omdat ingeschat wordt dat een relatief groot deel van de risicozwangeren van Antilliaanse afkomst is.

Start

Het project *Veilige start Zeeland* staat nog in de kinderschoenen. De eerste aanzet is net gedaan. Het project heeft een looptijd van twee jaar en wordt uitgevoerd door het maatschappelijk werk. Andere participanten zijn de vertrouwensarts van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK), de coördinerend kinderarts van het ziekenhuis, verloskundigen en de medisch maatschappelijk werker van het ziekenhuis. Het project wordt gefinancierd door de gemeente Vlissingen, de provincie Zeeland, het Provinciale CZW-bureau en, in overleg met de andere Zeeuwse gemeenten, ook deels uit de provinciale middelen vrouwenopvang.

In samenwerking tussen het maatschappelijk werk en het ziekenhuis Walcheren wordt een gesloten keten gevormd met een duidelijke regie volgens het 'Signs of safety' principe.

Hoofddoel van het project is om in minstens 90 procent van de gedefinieerde hoogrisico situaties een veiligheidsplan te maken en hierdoor risico's zoveel als mogelijk te beperken of te elimineren.

De projectorganisatie kent een stuurgroep als inhoudelijk opdrachtgever van het project. In de stuurgroep zijn de gemeente Vlissingen, het maatschappelijk werk, Raak, AMK en het ziekenhuis vertegenwoordigd. Daarnaast is er een projectgroep die de projectmanager adviseert. Verder zijn er een projectmanager, die de voortgang bewaakt, en een projectleider die een coördinerende en uitvoerende rol heeft. Er wordt een website gemaakt en voor direct betrokkenen en belangstellenden komt er een nieuwsbrief.

Vervolg

Het project zal twee jaar lopen en de inzet is om daarna te komen tot een opschaling van het project naar een Zeeuws-breed project. Daarnaast zal er dan afstemming plaatsvinden met de activiteiten van andere instanties en instellingen zoals het Centrum voor Jeugd en Gezin. Er is een miniconferentie gepland om belanghebbenden te informeren over de eerste resultaten van het project.

Aan het eind van de periode wordt een handboek gemaakt met de resultaten van het project.

Dit om de resultaten over te dragen aan andere relevante partijen. Aan het eind van het project is er een overzicht van de succes- en faalfactoren en de randvoorwaarden die nodig zijn voor het slagen van een dergelijk project.

Als neveneffect heeft het project de potentie om bij te dragen aan vergroting van de samenwerking tussen de 'medische wereld' en de 'zorg- en welzijnswereld' in Zeeland. Immers, het betreft een problematiek die iedere hulp- of zorgverlener aan het hart gaat en er lijkt een grote bereidheid te zijn om mee te werken.

Werkt het?

Het is nog te vroeg om te zeggen of deze aanpak werkt. Wel kan gesteld worden dat er een gedegen projectplan is opgesteld, samen met de relevante partijen. Het project is verdeeld in fasen en heeft heldere doelen gesteld waaraan gewerkt gaat worden. De veldpartijen hebben zelf het belang van preventie voor de hoog-risico-doelgroepen aangegeven.

Meer informatie

Angelien de Nooijer, projectleider sociaal beleid gemeente Vlissingen.

anr@vlissingen.nl

4.6 Stay in Love voor jongeren, Utrechtse Heuvelrug

Initiatiefnemer

Gemeente Utrechtse Heuvelrug

Start

De gemeente heeft in de nota Kerngesonder, kadernota gezondheid 2009 – 2012 drie thema's benoemd waaraan aandacht gegeven wordt; gezond gewicht en bewegen, genotmiddelen, en verslaving en seksueel gedrag van jongeren. De nota is vastgesteld door de gemeenteraad.

Met betrekking tot 'seksueel gedrag van jongeren' zijn er echt problemen die aangepakt moeten worden. Zo blijkt uit onderzoeken van de GGD in de gemeente dat 6 procent van de jongeren een of meer meisjes kent die omgaan met een loverboy. Begin 2009 heeft de gemeente opdracht gegeven aan de organisatie Indigo om middels Stay in Love het thema seksueel gedrag van jongeren op te pakken. Indigo is een instelling die de psychische gezondheid van risicogroepen van alle leeftijden probeert te bevorderen. In de nota Kerngesonder is als actiepoint geformuleerd: het bevorderen van seksueel gezond gedrag van jongeren d.m.v. voorlichting en toeleiding naar de cursus Stay in Love. Als gewenste resultaten zijn geformuleerd:

- een passend aanbod kunnen bieden aan de doelgroep,
- jongeren zijn zich meer bewust van het fenomeen loverboys, kunnen hier alert op reageren en hiermee voorkómen dat ze slachtoffer of dader worden.

Stay In Love

Deze preventiemethodiek richt zich op het voorkómen van partnergeweld onder jongeren tussen 12 en 16 jaar, Vmbo-niveau. De ondertitel is: 'Liefde, weet jij hoe het werkt?'. Het programma bestaat uit een serie van vier lessen en losse materialen. De methodiek heeft een positieve insteek – hoe houd je je relatie goed. De lessen gaan over zaken als grenzen hanteren, opkomen voor jezelf, weten wat een goede relatie is, weten wanneer je je zorgen moet maken. De subthema's zijn: liefde & relaties, zelfstandigheid & loslaten, grenzen & regels, respect, weerbaarheid, alcohol & drugs en ruzie & praten. Docenten worden getraind om de lessen te kunnen geven. Dat heeft het voordeel dat zij ook goed kunnen signaleren of er iets fout zit bij een of meer leerlingen. Er zijn ook trainingen voor bijvoorbeeld jongerenwerkers. Er horen folders bij de methodiek en een relatietest die op veel plaatsen kan worden gedaan, bijvoorbeeld in jongerencafés en op internet. De ouders worden erbij betrokken middels een ouderbijeenkomst. Het onderwerp is dan breder en op ouders toegespitst: pubers opvoeden.

Situatie nu

Het jaar 2009 is vooral besteed aan het voorbereiden van het daadwerkelijk van start gaan met Stay in Love. Nadat de gemeente aangegeven heeft met welke scholen gestart wordt, is aan die scholen voorlichting gegeven over de inhoud van het programma. Alle uitgekozen scholen blijken open te staan om met het onderwerp aan de slag te gaan. In 2010 wordt daadwerkelijk gestart met het programma.

Vervolg

Hierover is op dit moment niets te zeggen.

Werkt het?

Op dit moment is er over de ervaringen met Stay in Love op de scholen van de Utrechtse Heuvelrug uiteraard nog niets te zeggen. De lessen moeten nog van start gaan. Maar er zijn al wel ervaringen elders (pilots) met Stay in Love. De evaluaties daarvan waren veelbelovend. Naar de effectiviteit van de methodiek wordt momenteel een onderzoek gedaan door de Universiteit van Utrecht, in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie WODC). Naar verwachting zullen de onderzoeksresultaten nog voor de zomer van 2010 gepubliceerd worden.

Meer informatie

Thekla den Boer, ambtenaar gemeente Utrechtse Heuvelrug. [Tel. 034-3565812](tel:034-3565812)

Thekla.den.boer@heuvelrug.nl

4.7 Aanpak van loverboysproblematiek, Zwolle

Initiatiefnemer

In 2003 is de bestrijding van loverboysproblematiek 'heel stevig ingezet' door met name een wethouder in Zwolle die dit een heel belangrijk onderwerp vond. Er was landelijk toen ook veel aandacht voor het onderwerp vanwege het uitkomen van het boek van slachtoffer Maria Mostert, dat zich in Zwolle afspeelt. Die twee factoren hebben er veel aan bijgedragen om het onderwerp hoog op de agenda te krijgen van de gemeente.

Start

De eerste stappen waren: een project formuleren, een Stuurgroep Loverboysaanpak opzetten, een website maken, www.loverboyszwolle.nl, het instellen van een werkgroep 'casusoverleg loverboys', waar ernstige gevallen worden besproken (met als voorzitter Bureau Jeugdzorg), het opzetten van een meldpunt, en het breed inzetten van voorlichting. Verder is een convenant opgesteld waarin o.a. het uitwisselen van politie- en hulpverleningsgegevens geregeld is. Het gaat hier doorgaans om een 'heftiger circuit' dan in het geval van huiselijk geweld tussen partners of binnen het gezin. Het gaat om een crimineel circuit, drogeren, groepsverkrachting.

Bij de aanvang van het project heeft de provincie Overijssel mee gefinancierd.

Situatie nu

Het project Loverboys is verbreed naar de regio, omdat alle instellingen, inclusief het Steunpunt Huiselijk Geweld, regionaal werken. Die verbreding moet nog wel geformaliseerd worden. Verder wordt de loverboysaanpak opgenomen in het beleid met betrekking tot geweld in afhankelijkheidsrelaties. De Stuurgroep Loverboysaanpak wordt onderdeel van de Stuurgroep Huiselijk Geweld.

De website www.loverboyszwolle.nl blijft bestaan, evenals de werkgroep 'casusoverleg loverboys'.

Ook de breed ingezette voorlichting blijft gehandhaafd. Het meldpunt is een onderdeel geworden van het Steunpunt Huiselijk Geweld.

Wat betreft loverboysproblematiek gaat het in de regio IJsselland om ca. 15 meldingen per jaar. De aanpak vraagt van de medewerkers van het meldpunt/Steunpunt intensievere samenwerking met Bureau Jeugdzorg en de politie. Heel belangrijk is dat de Steunpuntmedewerkers zich strikt houden aan de afspraken m.b.t. het geheim houden van hun activiteiten en de gegevens van de slachtoffers.

Meer dan alleen voorlichting

Naast voorlichting wordt ook op andere manieren aan preventie gedaan, zoals het bespreekbaar maken onder jongeren van zaken als 'hoe ga je met elkaar om en wat vind je normaal' en het inzetten op het ontwikkelen van zelfbewustzijn. Hierbij worden de methodieken Stay in Love en het Marietje Kessels Project gebruikt en de organisatie Scharlaken Koord ingezet. Laatstgenoemde is een maatschappelijke organisatie die zich bezighoudt met hulpverlening aan prostituees, die o.a. onder de titel *Beware of loverboys* voorlichting geeft aan meiden tussen 13 en 18 jaar, en die gastlessen verzorgt op scholen, buurthuizen, internaten e.d.

De gemeente stimuleert verder dat leerplichtambtenaren, jeugdgezondheidszorg en zorgadviesteams op scholen samenwerken om loverboysproblematiek, of de dreiging daarvan, vroeg te signaleren. De jeugdgezondheidszorg richt zich speciaal op de risicogroep van minder weerbare meiden. Via de gezondheidsmonitor van de GGD wordt gemeten in hoeverre men bekend is met de problematiek.

De gemeente Zwolle heeft voor 2009 subsidie gegeven om Stay in Love op een aantal scholen uit te voeren. Het is een onderdeel van het loverboysproject, gericht op jongeren in het algemeen. Als de evaluatie van Stay in Love, die nu wordt uitgevoerd door de universiteit van Utrecht, geslaagd is, dan kan (een deel van) het project via de GGD en GGZ naar gemeenten. Gemeenten kunnen het materiaal bestellen en beschikbaar stellen aan scholen en aan andere organisaties die aan preventie doen, zoals het welzijnswerk en GGD'en.

Vervolg

In de voorlichting zal de focus meer komen te liggen op (voorlichting aan) risicogroepen. Dat zijn met name meiden in de jeugdhulpverlening, meiden in het speciaal onderwijs en tienermoeders. Voor het speciaal onderwijs wordt naar een andere vorm gezocht dan brede voorlichting.

Een belangrijk punt van aandacht is dat door de aanpak in Zwolle de loverboys hun activiteiten lijken te verplaatsen naar de regiogemeenten. Dat betekent dat de aanpak uitgerold moet worden naar die andere gemeenten.

Werkt het?

In de periode van 2003 tot eind 2008 heeft de werkgroep loverboys 282 meldingen gehad van meisjes/jonge vrouwen die een verhoogd risico liepen om slachtoffer te worden of daadwerkelijk al slachtoffer waren. Bespreking van deze meldingen in de werkgroep heeft geleid tot 129 gerealiseerde hulpverleningstrajecten voor deze meisjes/jonge vrouwen. Daarnaast is er voor 40 meisjes/jonge vrouwen een tijdelijke opvangplaats gerealiseerd.

Tips van de gemeente

- Bedenk van tevoren goed welke bestuurlijke insteek het best is.
- Verbind preventie en aanpak: enerzijds aandacht besteden aan bewustwording, anderzijds aandacht besteden aan een adequate aanpak als die nodig is.
- Samenwerking met andere gemeenten en het veld is noodzakelijk.

Meer informatie

Contactpersoon bij de gemeente: Pauline Verheule. [Tel. 038-4982689](tel:038-4982689)

[Mail: p.verheule@zwolle.nl](mailto:p.verheule@zwolle.nl). www.loveboysz zwolle.nl

4.8 Actieprogramma ouderenmishandeling, Schiedam

Initiatief

De politieke partij Algemeen Ouderen Verbond Schiedam diende bij de begrotingsbehandeling in 2008 een motie in om te komen tot een actieprogramma ouderenmishandeling. Het College van B&W deed de toezegging om zo'n programma te maken. Daarop is de motie ingetrokken.

Start

Ouderenmishandeling is een vorm van huiselijk geweld voor zover het gaat om mishandeling door verwanten. In de aanpak van huiselijk geweld werkt Schiedam samen met Vlaardingen en Maassluis in het samenwerkingsverband Nieuwe Waterweg Noord. De drie gemeenten gaan gezamenlijk over het Steunpunt Huiselijk Geweld Nieuwe Waterweg Noord.

Binnen het samenwerkingsverband is afgesproken dat een eenjarige pilot 'Aanpak ouderenmishandeling' wordt gestart wordt Schiedam. In de pilot wordt aandacht besteed aan de diverse verschijningsvormen van ouderenmishandeling, de risicofactoren (als aangrijpingspunt voor preventie), de signalen van ouderenmishandeling en cijfers.

De pilot is in opdracht van de gemeente Schiedam gestart door de maatschappelijke dienstverleningsinstelling Nieuwe Waterweg (MDNW).

Doelstelling van de pilot is inzicht krijgen in de aard en zo mogelijk ook de omvang van de problematiek en om tot een aanpak te komen. Om die doelstelling te realiseren, is een aantal primaire partijen erbij betrokken: Steunpunt Huiselijk Geweld, Stichting Welzijn Ouderen, Steunpunt Mantelzorg, Bouman GGZ, GGZ Delfland, de GGD en het AMW.

Situatie nu

Er is een consultatienetwerk aandachtsfunctionarissen opgezet door de bovengenoemde partijen. De aandachtsfunctionarissen vormen de schakel tussen hun eigen organisatie en het netwerk. Het Steunpunt heeft in het netwerk een coördinerende/regisserende rol. Het consultatienetwerk wordt als volgt omschreven: een samenwerkingsvorm waarin het uitvoerende niveau en het beleid (op instellingenniveau) worden verknoopt. De leden van het netwerk worden getraind. De training wordt gefinancierd door de gemeente.

Vervolg

De uitvoering van de activiteiten is wat vertraagd. De training van de functionarissen is nu net gestart (januari 2010), de overige activiteiten volgen pas daarna. Als eerste zal er een conferentie georganiseerd worden, waarop het netwerk zich presenteert. Op die conferentie zal onder andere aandacht worden geschonken aan de risicofactoren.

De preventie zal bestaan uit voorlichting aan ouderen, vrijwilligers en professionals zoals ouderenadviseurs en consultants van woningbouwcorporaties. Daarbij zal ook aandacht besteed worden aan de risicofactor 'overbelasting van mantelzorgers', die kan leiden tot zogenoemde ontspoorde zorg. De aandachtsfunctionarissen zullen na hun training bijeenkomsten organiseren voor signaleerders en belangenorganisaties.

Aan het eind van het pilotjaar zal er een evaluatie plaatsvinden. Afhankelijk van de resultaten zal aan de gemeenteraad worden voorgesteld opnieuw budget beschikbaar te stellen als het project wordt gecontinueerd. Los van het al of niet continueren van het project, wordt ouderenmishandeling ingebed in de totaalaanpak van huiselijk geweld in de Waterweg en wordt het een continue aandachtspunt, ook van het Steunpunt Huiselijk Geweld. Vlaardingen en Maassluis volgen de pilot, en bij positieve evaluatie nemen ze de aanpak over.

Werkt het?

Hierover is op dit moment nog niets te zeggen.

Meer informatie

Kees Zeebregts, ambtenaar gemeente Schiedam. [Tel. 010-2191417](tel:010-2191417)

Mail: k.zeebregts@schiedam.nl

4.9 Bespreekbaar maken van huiselijk geweld in allochtone kring, Zaanstad

Initiatief

Gemeente Zaanstad

Start

Op initiatief van de gemeente startte Stichting Welsaen onder de naam *Bespreekbaar maken huiselijk geweld in allochtone kring* in september 2004 een voorlichtingsproject voor de allochtone doelgroep in de Zaanstreek. Het project, met een looptijd van twee jaar, werd in samenwerking met het Netwerk Huiselijk Geweld uitgevoerd. Met subsidie van het Oranje Fonds 'de multiculturele buurt' kon het project worden gestart, met aanvullende subsidie van de gemeente Zaanstad en het Ministerie van SZW zijn in het tweede jaar steungroepen en dialoogbijeenkomsten georganiseerd.

Doelstellingen waren o.m. het doorbreken van het taboe op huiselijk geweld onder allochtone vrouwen (en mannen) door het bespreekbaar te maken, en het bieden van informatie, ondersteuning en hulp aan slachtoffers. Het centrale begrip dat Welsaen in haar werkwijze hanteert is 'het meebewegen met de doelgroep' als succesfactor in het overwinnen van weerstanden en barrières op dit cultureel en emotioneel gevoelige gebied. Dit gaat noodzakelijkerwijze gepaard met een ontwikkelingsgang te typeren als 'twee stappen voorwaarts en weer een stap terug'. In het project wordt ingespeeld op specifieke problemen en kenmerken van de doelgroep, zoals problemen met de Nederlandse taal, de cultuur (eerwraak), de rol van godsdienst en de doorgaans traditionele verhouding tussen mannen en vrouwen.

Er is gekozen voor een aanpak met de volgende onderdelen:

Het vertonen en begeleiden van de voorlichtingsfilm 'Als ik haar was ...', gericht op onder andere Turkse en Marokkaanse vrouwen. De film werd vertoond tijdens themabijeenkomsten in de buurtcentra, als onderdeel van opvoedingsondersteuningsprojecten en taal- en werktrajecten, en bij zelforganisaties van allochtone vrouwen en mannen.

Het organiseren van trainingen 'weerbaarheid' en 'assertiviteit'.

Het adviseren bij, en opzetten van, vervolgtrajecten deskundigheidsbevordering voor beroepskrachten die werkzaam zijn in de hulpverlening, het onderwijs, buurtnetwerken.

Met subsidie van het ministerie van SZW is in de periode 2006-2008 ook een deelproject voor mannen en jongens uitgevoerd. De gemeente Zaanstad subsidieerde tot 2008 de overige activiteiten, waaronder steungroepen, weerbaarheidstrainingen voor meisjes en vrouwen. Verder ziet de gemeente een rol voor zichzelf – faciliteren – wat betreft het ondersteunen van instellingen bij het invoeren van een interculturalisatiebeleid. En het in het kader van de Wmo het bevorderen van de participatie van de allochtone doelgroep.

Vervolg

In de komende periode wil Stichting Welsaen haar ervaringen toetsen aan ervaringen en inzichten elders opgedaan, om vervolgens de kennis op een werkbare en transparante wijze over te kunnen dragen aan anderen. 'Het blijft echter bovenal maatwerk'.

Werkt het?

Met het voorlichtingsproject en de andersoortige benaderingen van de doelgroep is veel in werking gezet, zowel in de uitvoering als op beleidsniveau. Het onderwerp is op de agenda gezet bij een aantal zelforganisaties, de stichting Welsaen, andere (hulpverlenings)instellingen en bij de gemeente zelf.

In alle bijeenkomsten bleek een grote behoefte te bestaan om te praten over huiselijk geweld. De veilige sfeer, de herkenbaarheid, het feit dat de vrouwen in hun eigen taal dergelijke moeilijke onderwerpen konden bespreken, leveren hier een belangrijke bijdrage aan.

Over seksueel en psychisch geweld is onvoldoende gesproken, vanwege de extra beladenheid van deze onderwerpen. In de vervolgvacatures zal hier extra aandacht aan besteed worden.

Erkenning

In 2006 ontving het project de prijs 'de parel van integratie' uit handen van de toenmalige minister Verdonk. De prijs is een initiatief van het Nicis institute, vanuit het kennisprogramma integratie. Het Comité van Parelvisser motiveerde zijn keuze als volgt: 'Geweld in huiselijke kring tegen vrouwen is een belangrijk onderwerp dat moeilijk aan de orde gesteld kan worden. Dit project doet dat op een zorgvuldige manier, met aandacht voor de veiligheid van de betrokken vrouwen. Het project blijkt ook mannen te stimuleren om mee te doen. Door het gebruik van film is er een goede kans dat het project ook elders kan worden voortgezet. Meer systematische aandacht voor dit thema is urgent in heel Nederland. Het is nog steeds een onderbelicht probleem, maar notoir moeilijk om aan de orde te stellen. Het gebruik van de eigen taal verlaagt de drempel, en er is gezorgd voor een goed draagvlak bij de zelforganisaties'.

Meer informatie

www.nicis.nl/parels

Saniye Tezcan, Stichting Welsaen. Tel. 06-30439898. Mail: saniye.tezcan@welsaen.nl

5 Tips voor gemeenten

In de meeste beschrijvingen van de goede voorbeelden staan ook tips, van de betreffende gemeenten, over hun activiteiten. In dit hoofdstuk zijn nog generieke tips geformuleerd en worden tips die door meer gemeenten genoemd zijn nog eens onder de aandacht gebracht.

- Bestuurlijke betrokkenheid is essentieel als het gaat om beleidsmatige aandacht voor preventie van huiselijk geweld en om draagvlak voor het aanpakken ervan door diverse betrokkenen. Denk daarbij niet alleen aan het bestuur van de gemeente, maar ook aan de gemeenteraad.
- Zorg voor een sterke (regionale) 'hoofduitvoerder' van de preventieactiviteiten. Te denken valt aan de GGD die voor meer gemeenten in de regio programma's uitvoert.
- Werk samen met andere gemeenten, alleen al om het voordeel van schaalvergroting. Maar ook om te voorkomen dat het zogenoemde waterbed-effect ontstaat, waarbij het probleem zich verplaatst naar een gemeente die het probleem nog niet effectief aanpakt.
- Zorg voor betrokkenheid van álle relevante (bestuurlijke) lagen en onderdelen van de gemeente.
- Betrek van begin af aan (organisaties van en voor) de doelgroep bij de beleidsvorming en uitvoering van de activiteiten. Draagvlak bij de doelgroep is heel belangrijk. Dat geldt voor de scholen waar activiteiten moeten plaatsvinden, de wijken waar problemen spelen, de bevolkingsgroepen en (jongeren, ouderen, homo's/lesbo's, etnische minderheden) die centraal staan. Zonder betrokkenheid van de doelgroep geen draagvlak. Zonder draagvlak minder kans op succes.
- Vermijd kleine, losse projecten, maar formuleer een meerjarig (preventie)beleid met samenhang tussen de verschillende activiteiten. Door te zorgen voor financiële middelen voor meer jaren kan het probleem structureel worden aangepakt. Preventie is een kwestie van lange adem en niet gebaat bij steeds nieuwe kortdurende projecten.
- Borging is essentieel, voor de gemeente maar ook voor de doelgroep. Structurele aandacht voor een probleem vergroot de kans op duurzaam succes en vergroot het vertrouwen van de bevolking in de gemeente. Ga als gemeente dus op tijd op zoek naar borging van nieuwe beleid bij instellingen en de gemeente zelf.
- Faciliteer projecten bij de start door bijvoorbeeld scholing te financieren, bij te dragen aan een startconferentie, aanwezig te zijn op een startbijeenkomst etc. Investeer aan de voorkant om daarmee een goede start mogelijk te maken.
- Publiciteit en communicatie moeten gedifferentieerd zijn naar doelgroep en in alle fasen van een project plaatsvinden.
- Formuleer voor aanvang van een project evaluatiecriteria. Gebeurt dat niet tijdig, dan is niet goed na te gaan of een project geslaagd is.
- Preventie moet en mag de inzet zijn van beleid, maar maak altijd ook een verbinding met het beleid waarin staat hoe actueel huiselijk geweld aangepakt wordt. Zorg, met andere woorden, voor een verbinding tussen preventie en aanpak.
- Laat de GGD in de gezondheidsmonitor ook vragen stellen over kindermishandeling en huiselijk geweld.
- Besteed in 'de week zonder geweld' in november middels voorlichting aan een breed publiek aandacht aan het onderwerp huiselijk geweld. Schakel daarvoor een regionale instelling in die al bezig is met de aanpak van huiselijk geweld.

6 Bronnen

Boelhouwer, M., Geert, P., Siero, F., Meulen, M., Oldersma, F., & Julsing, A. (2008). *Weerbaarheid in het basisonderwijs. Een evaluatieonderzoek van het WIBO-programma*. Groningen: Huis voor de Sport Groningen; Rijksuniversiteit Groningen.

Borkus, B. [et. Al] (2008) *Postbus 51-campagnes 2008*. Den Haag: Dienst Publiek en Communicatie. Zie: 8.6.1 Campagne 'Huiselijk Geweld' p. 104-108
<http://www.communicatieplein.nl/dsc?c=getobject&s=obj&objectid=140913>

Borne, A. van den. *Stay In love: Primaire preventie van relatiegeweld onder jongeren: Proces evaluatie*. Utrecht, Trimbos-instituut en Transact, 2006. (Download)

GGD: *Aanpak en preventie van huiselijk geweld. Een handreiking voor GGD'en*.
<http://www.ggd Kennisnet.nl/kennisnet/paginaSjablonen/raadplegen.asp?display=2&atoom=28335&atoomsrt=3&actie=2>

Kers, S. (2002). *Partnergeweld in lesbische relaties: een onderzoek naar de aard van het geweld en naar de dynamiek en individuele achtergrondfactoren die het ontstaan en voortduren van geweld in lesbische relaties mogelijk bevorderen*. Utrecht: Universiteit Utrecht

Kers S., Nijman A. & Ramaekers S. (2004). *Broken rainbow, geweld in mannenrelaties: een verkennend onderzoek naar de aard, de dynamiek en de gevolgen van geweld in mannenrelaties*. Amsterdam: Schorer Stichting.

Marietje Kessels Project Twente. (2003). *Marietje Kessels: Van project naar regulier aanbod*. S.l: s.n.

Landelijk Platform ouderenmishandeling (2005). *Je ziet het pas als je het gelooft: Preventie en bestrijding van ouderenmishandeling*

PRIMO-nh: *Goed voorbeeld doet goed volgen: 23 good practices ter voorkoming van huiselijk geweld*.
<http://www.primo-nh.nl/index.php?id=6814>

PRIMO-nh: *Zo kan het: preventie huiselijk geweld*.
<http://www.wmo-nh.nl/nieuws/138-pv7-opvang/1201-zo-kan-het-preventie-huiselijk-geweld>

Schaik, E. van (2005) *Primaire preventie van partnergeweld onder jongeren. Literatuuronderzoek naar risicofactoren, inventarisatie en analyse van preventieprojecten, evaluatiestudie van Tiran-nie-soe*. Utrecht, TransAct.

Repetur, S en Schakenraad, W. (2009). *Hoe vind je elkaar? Preventief seksueel geweld onder nieuwe Nederlanders*. Kennisinstituten: wat kunnen we er halen?

Vaan, Katrien de, Felicie van Vree, Seth van Vught. (2009). *Modelaanpak huiselijk geweld: Elementen voor lokaal beleid*. Zoetermeer: Research voor Beleid.

Vegt, A. L. (2001). *Je verwerpen kun je leren: Evaluatie van de Marietje Kesselsprojecten* Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.

Whitaker, D. J., Morrison, S., Lindquist, C., Hawkins, S. R., O'Neil, J. A., Nesiuis, A. M., et al. (2006). A critical review of interventions for the primary prevention of perpetration of partner violence. *Aggression and Violent Behavior*, 11(2), 151-166.

<http://www.huiselijkgeweld.nl/interventies/preventie.html>

<http://www.schoolveiligheid.nl/aps/school%20en%20veiligheid>

<http://www.weerbaarheid.nu>

<http://www.taboekwadraat.nl>

<http://www.loketgezondleven.nl/i-database/interventies/p/9713/>

<http://www.vluchtelingenorganisaties.nl/fgm/huiselijkgeweld.asp>

<http://www.seksueelgeweld.info>

<http://www.movisie.nl>

<http://www.genoegvangeweld.nl>